

Viola Ardone: Lasten juna

[PM/30 ADMIN](#)

Rikkaruohosta kuuluisuuteen – RIITTA VAISMAA (23.6.2022)

Napolilaisen Viola Ardonen kolmas ja kansainvälisen läpimurron tehnyt romaani *Lasten juna* osuu tunteisiin, liikuttaa kuin vain lapsen kertomus vaikeissa oloissa selviämisestä voi. Onneksi Ardone päättää romaaninsa siihen, kun päähenkilö noin 50-vuotiaana palaa kotikulmilleen vain lähteäkseen taas pois. Lopetus tekee *Lasten junasta* kokonaisen, panee arvioimaan alussa seitsenvuotiaan Amerigon ratkaisut edelleen liikuttunena mutta kuitenkin analyttisemmin kuin pelkästään lapsen, usein hyvinkin tunteita herättävän, näkökulman kautta.

Lasten juna käsittelee ikaikaisia teemoja. Käsitellessään lasten ja vanhempien välistä solidaarisuutta, rakkauttakin, Ardone panee molemmat tekemään isoja ja raskaita päätöksiä. Kohtuuttomalta tuntuu, että ratkaisuja edellytetään pikkulapsilta. Kaikesta tästä jää jäljelle syyllisyyttä, ehkä myös kiitollisuuden velkaa, vaikka lapsi on voinut toimia vain tunteiden varassa. Pääosin kertojana ja kokijana on lapsi, mutta Ardone välttää naiviuuden – joskus tosin rimaa hipoen.

Lasten junassa tapahtumat alkavat toisen maailmansodan jälkeisessä köyhässä Napolissa. Päähenkilö, seitsemänvuotias Amerigo, elää äitinsä kanssa äärimmäisessä köyhydessä. He asuvat yhdessä huoneessa, missä sänkyjäkin on vain yksi. Nälkä on tuttu useina päivinä. Amerigo jää pois koulusta, kerää lumppuja, joita äiti pesee, paikkaa ja silittää. Nämä liikemies Capa `a fierro myy torilla vielä köyhemmille. Miehellä on muitakin puuhia äiti Antoinetten kanssa. Tuolloin Amerigo ajetaan pois ainoasta huoneesta. Miehen käyntien jälkeen sängyn alla on useita mustan pörssin kahvipaketteja.

Lasten juna valottaa kiinnostavasti sotien jälkeisen Italian kahtiajakautunutta yhteiskuntaa. Etelässä eletään köyhydessä, pohjoisessa on hyvä elintaso. Mussolinia vastaan taistelleista partisaaneista on syntynyt vahva kommunistinen liike. Nämä organisoivat vuonna 1946 etelän köyhien lasten viemisen talvikaudeksi pohjoisen lihapatojen äärelle. Yli 70 000 lasta kuljetetaan etelästä pohjoiseen.

Ardonen romaani on ajankohtaisempi kuin kirjailija on teosta kirjoittaessaan voinut kuvitallakaan. *Lasten juna* ilmestyi italiaksi 2019. Jokapäiväinen uutisvirta näyttää sotaa Ukrainasta pakenevia lapsia, joiden tuloon vastaanottajat eivät edes ole voineet varautua kuten Ardonen kuvaamat lapset, joita odotetaan uusiin koteihin. Suomalaiset lukijat eivät voi olla muistamatta suomalaisia sotalapsia. Äitien ja lasten erosta päättäminen on aina yhtä raastavaa.

Amerigon ja äidin suhdetta Ardone ei kuvaa järin läheiseksi. Poika kokee, ettei hän voi koskaan korvata äidin pienenä kuollutta esikoista. Usean kerran äiti sanoo pojan kasvavan kuin rikkaruoho, jollaiseksi poika itsensä tuntee. Lapsi rakastaa kuitenkin äitiään. Äiti väittää pojan isän lähteneen Amerikkaan tienaamaan. Lukija epäilee muuta, eikä poikakaan ole aivan varma äitinsä selityksen totuudesta. Loppuluvussa Amerigo saa tähänkin vastauksen.

Päätös lähettää Amerigo ja muut lapset pohjoiseen ei ole helppo lapsille eikä aikuisille. Lasten keskuudessa kulkee villejä huhuja, että heidät kuljetetaan Venäjälle, missä heidät paistetaan aamiaiseksi. Ennen junan lähtöä lapsille annetaan lämpimät takit. Kylmät väreet kulkevat selkäpiitä pitkin, kun junan jo lähdettyä lapset heittävät ikkunasta uudet takit äideilleen joko myytäviksi tai

annettaviksi sisarusten käyttöön. Kommunistien työn motiivina on solidaarisuus, mutta myös lasten solidaarisuus on todella konkreettista ja puhuttelevaa.

Amerigo päätyy Modenaan hyvien ja välittävien ihmisten luokse. Aluksi hän tosin elää kauhun hetkiä, kun hän jää lapsijoukosta viimeiseksi, jonka uudet vanhemmat hakevat. Hän kokee, ettei hän kelpaa täälläkään kenellekään. Kyse on tietenkin väärinkäsityksestä, minkä poika tosin saa tietää vasta paljon myöhemmin.

Amerigo päätyy ay-liikkeessä työskentelevän Dernan luo. Dernalla ei ole kokemusta lapsista. Ardone kuvaa kauniisti, miten Amerigo vain olemalla lapsi opettaa Dernan äidiksi. Hyvin tärkeää on Dernan serkun Rosan perhe, mistä poika saa kolme veljeä ja alun tulevalle ammatilleen ja missä vasikkakin nimetään Amerigon mukaan. Rosan perheessä on touhua ja tohinaa ja aina runsas ruokapöytä.

Kuukaudet kuluvat. Kahdeksanvuotiaan on tehtävä vaikea päätös. Hän voisi jäädä Modenaan, mutta ristiriitaisin tuntein hän kuitenkin palaa Napoliin ja köyhyyteen. Hän ei voinut pettää äitiään, vaikka edessä on sama köyhyys ja puute kuin aiemminkin. Kun äiti myy Amerigolle tärkeimmän pohjoisesta saadun lahjan, poika karkaa. Hän ehtii rahattomana juuri ja juuri pohjoisen junaan ja päätyy lopulta onnekkaasti Dernan ja Rosan luo. Myöhemmin selviää, että äiti on muutoinkin pettänyt poikaansa, joka olisi saanut Napoliin apua pohjoisen perheeltään.

Melankolisessa loppuluvussakin Amerigo on minäkertoja. Lapsikertojan sijaan Napoliin palaa kuuluisa viulisti. Paluun syy on äidin hautajaiset. Viimeisessä osassa Ardone viehättävästi ja hiljalleen sitoo Amerigon elämän langat yhteen. Amerigo tapaa lasten junan organisoineen, jo vanhan naisen, jonka tapaamisen jälkeen Amerigo miettii, pitäisikö hänen auttaa, koska häntä on autettu. Hänelle on syntynyt veli, joka vaimoineen on joutunut vankilaan. Heidän pieni poikansa Carmine on lähes heitteillä. Amerigo on elänyt perheettömänä ja häntä kauhistuttaa ajatus vastuusta lapsesta, mikä tarkoittaisi täydellistä elämänmuutosta, mm. monista konserttimatkoista luopumista. Lopulta Carmine päättää toisin, hänkin on solidaarinen äidilleen. Lämmin suhde setään on kuitenkin syntynyt.

Laura Lahdensuun suomennos tavoittaa hienosti romaanin kerronnan molemmat rekisterit, niin Amerigon lapsen näkökulman kuin aikuisen Amerigon kokemukset.

Viola Ardone: *Lasten juna (Il treno dei bambini)*. Suom. Laura Lahdensuu. Aula&co 2020. 244 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko